Blok 5 les 3

Uitleg

Nederland bestaat uit verschillende provincies en streken. In elke streek praten de mensen anders. Ze spreken woorden een beetje anders uit, of gebruiken zelfs totaal andere woorden. Zo'n taal noem je een **streektaal** of een **dialect**.

Streektaal spreek je met iemand die je goed kent en die uit dezelfde buurt komt. Met vreemden spreek je meestal alleen Nederlands. Dat wordt ook wel Standaardnederlands of standaardtaal genoemd.

In Friesland spreken de mensen Fries. Het Fries is geen dialect, maar een taal. In het noordelijke deel van België spreken de mensen ook Nederlands. Dat noemen we het Vlaams.

Blok 5 les 7

Uitleg

Als je snel iets wilt opschrijven of wilt zeggen, gebruik je **afkortingen**. Een afkorting is een korte manier om iets op te schrijven. Je schrijft bijvoorbeeld alleen de eerste letters. Sommige afkortingen bestaan al heel lang. Er bestaan afspraken over hoe je die woorden moet afkorten. Je vindt deze afkortingen in het woordenboek. Je komt ze vooral tegen in advertenties in een krant.

T.h.: fijn huis met 3 slpk. en kl. tuin in Haarlem. Beschikbaar v.a. eind mrt. t/m half dec. Meer info? Stuur mail t.a.v. dhr. F. Hals naar halszaak@wsx.nu

---

Gitaarles nemen o.l.v. prof. leraar? Bel nu met S. Gonzalez (049-34567). 1 uur p.w. kost 15,- p.k.

Er komen elk jaar nieuwe afkortingen bij. Vooral sinds het gebruik van mobiele telefoons. Als je elkaar een berichtje stuurt, wil je geen lange woorden gebruiken. Bij het versturen van tekstberichtjes bestaan een aantal afkortingen die vrijwel iedereen kent. Vaak zijn dit ook afkortingen van Engelse woorden. Zoals bijvoorbeeld *thnx* (*thanx* = dank je wel). Maar mensen verzinnen zelf ook nieuwe afkortingen. Ze gebruiken bijvoorbeeld cijfers (*w8*). Of ze laten de klinkers uit een woord weg (*gwldg*).

Blok 5 – les 11

Uitleg

Als je dingen met elkaar vergelijkt, verandert het bijvoeglijk naamwoord. Dat kun je laten zien op een trap: je gaat steeds een stapje hoger. Daarom heet dit de **trappen van vergelijking**.

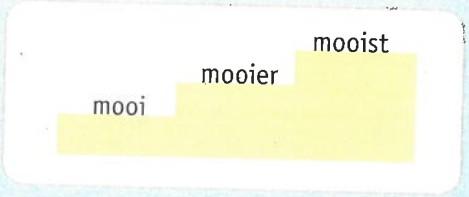

De onderste trede noem je de *stellende trap*. Dan komt de *vergrotende trap* en de bovenste trede heet de *overtreffende trap*.

De stellende trap is *mooi*.
De vergrotende trap is *mooier*.
De overtreffende trap is *mooist*.

Bij de meeste woorden komt er bij de vergrotende trap *~er* achter het woord en bij de overtreffende trap *~st*.

Soms komt er bij de vergrotende trap een *d* bij:
zwaar – zwaarder – zwaarst
helder – helderder – helderst

Of het gaat heel anders dan je verwacht:
goed – beter – best
weinig – minder – minst
veel – meer – meest

Sommige woorden bij de overtreffende trap (zoals *logischste* en *tragischste*) zijn moeilijk om uit te spreken. Deze woorden worden daarom ook niet gebruikt. Je zegt dan:

logisch – logischer – het meest logisch
tragisch – tragischer – het meest tragisch

Blok 6 les 3 Uitleg

In een zin staan altijd een onderwerp en een gezegde. Het gezegde bestaat uit alle werkwoorden uit de zin.

Het gezegde kan uit één werkwoord bestaan:
Mijn oma woont in Amerika.
Het kan ook uit meer werkwoorden bestaan:
Je zult nog even moeten wachten.

In het gezegde staat altijd een persoonsvorm. Aan de persoonsvorm kun je zien of het onderwerp in het enkelvoud of in het meervoud staat. De persoonsvorm is het werkwoord dat verandert als het onderwerp verandert.

Ik moet opschieten. = enkelvoud
Wij moeten opschieten. = meervoud

Aan de persoonsvorm kun ook je zien of de zin in de tegenwoordige of in de verleden tijd staat.

Ik durf niet voor de klas te zingen. = tegenwoordige tijd
Ik durfde niet voor de klas te zingen. = verleden tijd

Als er maar één werkwoord in de zin staat, dan is dat werkwoord de persoonsvorm en ook het gezegde.

Ik lach om de grap.

In deze zin is *lach* het gezegde. En *lach* is ook de persoonsvorm.

Blok 6 les 7

Uitleg

Alle werkwoorden in een zin vormen het gezegde. In de zinnen hieronder is het gezegde onderstreept.

Wij gaan op de fiets naar het buurtfeest.
Ik ga straks mijn spullen inpakken.
Justin heeft gisteren lang op de trein moeten wachten.
Er is een ongeluk gebeurd.

In een zin staat altijd maar één persoonsvorm. Staan er meer werkwoorden in een zin? Zoek dan welk werkwoord de persoonsvorm is. Dat kun je doen door de zin vragend te maken. In de vragende zin staat de persoonsvorm altijd aan het begin.

Gaan wij op de fiets naar het buurtfeest?
Ga ik straks mijn spullen inpakken?
Heeft Justin gisteren lang op de trein moeten wachten?
Is er een ongeluk gebeurd?

Blok 6 les 11

Uitleg

Er zijn drie manieren om de persoonsvorm te vinden.

1

Je maakt de zin vragend.
De persoonsvorm staat dan vooraan in de zin.

We fietsen door de regen naar oma. → *Fietsen we door de regen naar oma?*

2

Je zet de zin in een andere tijd.
Het werkwoord dat verandert, is de persoonsvorm.

Vandaag rijden we door het bos. → *Gisteren reden we door het bos.*

3

Je zet het onderwerp in het meervoud of enkelvoud.
Het werkwoord dat verandert, is de persoonsvorm.

Ik heb een wandeling gemaakt. → *Wij hebben een wandeling gemaakt.*

Blok 7 les 3

Uitleg

Zinnen met een gebod zeggen dat iets moet.
Loop door! Ga zitten! Doe je jas aan!
Dat noem je ook wel: de **gebiedende wijs**. Een zin in de gebiedende wijs is vaak een bevel of een goede raad.
Pak je fiets! = een bevel
Maak je veters goed vast! = goede raad
Bij de gebiedende wijs staat er geen onderwerp in de zin en er staat vaak een uitroepteken achter. Meestal klinkt zo'n zin erg dwingend.

Een zin die in de vragende vorm staat, noem je ook wel een vraagzin.
Een vertelzin is een 'gewone' zin, waarin iets wordt verteld.

Blok 7 les 7

Uitleg

In een zin staan bijna altijd een onderwerp en een persoonsvorm.
Wij bezoeken een museum.

Er zijn ook zinnen met twee onderwerpen en twee persoonsvormen.
Vandaag bezoeken we een museum en morgen gaan we naar een concert.

Een zin met twee onderwerpen en twee persoonsvormen noem je een **samengestelde zin**.
In een samengestelde zin staat vaak een **voegwoord** dat de twee zinnen met elkaar verbindt. Voorbeelden van voegwoorden zijn:
en, maar, omdat, want, daardoor.

Een voegwoord staat meestal midden in de zin, maar het kan ook vooraan staan.
Ik trakteer, omdat ik jarig ben.
Omdat ik jarig ben, trakteer ik.

Blok 7 les 11

Uitleg

In bijna elke zin staan een onderwerp en een gezegde.

Abbas heeft gespeeld.
Wie doet er iets? → Abbas = onderwerp
Wat doet Abbas? → (Hij) heeft gespeeld = gezegde

In het gezegde staat ook altijd de persoonsvorm. De persoonsvorm is het werkwoord dat verandert als het onderwerp verandert.

Abbas heeft gespeeld. → *Abbas en zijn zus hebben gespeeld.*

De persoonsvorm is ook het werkwoord dat verandert als je de zin in de verleden tijd zet.
Abbas heeft gespeeld. → *Abbas had gespeeld.*

Als er maar één werkwoord in de zin staat, is dat werkwoord de persoonsvorm én het gezegde.
Abbas speelt op zijn gitaar. → *speelt* = gezegde + persoonsvorm

Een lange zin kun je inkorten. Het onderwerp en het gezegde blijven dan over.
Abbas heeft tijdens het concert op zijn gitaar gespeeld. → *Abbas heeft gespeeld.*

Blok 8 les 3

Uitleg

Bijvoeglijke naamwoorden zeggen iets over een zelfstandig naamwoord:

een lange tijd een nare oorlog een sterk kasteel

Er zijn ook woorden die iets zeggen over een bijvoeglijk naamwoord:

een heel lange tijd een verschrikkelijk nare oorlog een ontzettend sterk kasteel

Of ze zeggen iets over een werkwoord:

hard werken goed opletten vies smaken

Deze woorden noem je bijwoorden.

Er zijn ook bijwoorden die iets zeggen over de tijd of over een plaats.

tijd
Vanmorgen kwam ik te laat.
Gisteren ben ik gevallen.
Ik kom straks.

plaats
Hier woont mijn neef.
Daar heb ik vroeger gewoond.
Hiernaast is niemand thuis.

Blok 8 les 7

Uitleg

Als je twee of drie keer hetzelfde zelfstandig naamwoord of een eigennaam achter elkaar gebruikt, leest dat niet fijn. Je kunt dan beter in plaats van dat woord een persoonlijk voornaamwoord gebruiken.

Floris de Vijfde was graaf van Holland. ~~Floris de Vijfde~~ Hij was erg machtig.

Floris heeft zijn zwaard bij zich. ~~Het zwaard~~ Het hangt aan een riem.

Een persoonlijk voornaamwoord verwijst meestal naar een persoon. Maar het kan ook naar een dier of een ding verwijzen.

Soms staan er in een zin woorden die zeggen van wie iets is.
Dat is mijn paard. Jullie hond blaft.
Je noemt deze woorden bezittelijke voornaamwoorden. Ze geven een bezit aan en ze staan altijd voor een zelfstandig naamwoord.

persoonlijk voornaamwoord	bezittelijk voornaamwoord
ik, me, mij	mijn
jij, je, u, jou	jouw, je, uw
hij, zij, ze, het, hem, haar	zijn, haar
wij, we, ons	ons, onze
jullie, u	jullie
zij, ze, hen, hun	hun

Let op:
Ik zie jou. *jou* is een persoonlijk voornaamwoord (geen w)
Is dit jouw tas? *jouw* is een bezittelijk voornaamwoord (mét w)

Blok 8 les 11

Uitleg

Wil je een woord of een naam opzoeken op volgorde van het alfabet? Dan zoek je natuurlijk eerst op de eerste letter. Zijn die letters hetzelfde? Dan zoek je op de tweede letter. Daarna zoek je op de derde en de volgende letters.

Bos, van de	Jaspers	Jacht, van der
Fransen	Jensen	Jager, de
Melkers	Jolink	Jansen
Wild, de	Jurgens	Jaspers

Heet je Lieke de Boer of Ruben van der Pol?
Dan zoek je je naam zo op:
Boer, Lieke de
Pol, Ruben van der

Zijn er meer kinderen die Jansen heten? Dan zoek je op alfabetische volgorde van de voornaam.
Jansen, Bob
Jansen, Noa
Jansen, Teun